

Asia: VN/14277/2025

Lausuntopyyntö hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne ehdotetuista hyte-kertoimen indikaattorien tavoitearvoista (3 §) ja laskentatavasta (3 a §)?

3 § Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen indikaattorit ja niiden tavoitearvot ja painokertoimet

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) pitää perusteltuna ja tärkeänä, että hyvinvointialueita kannustetaan myös rahoituksen keinoin hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Hyte-kertoimen muodostamisessa käytettävien indikaattorien tulee olla sellaisia, että ne sekä kannustavat hyvinvointialuetta hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön että myös aidosti kuvaavat hyvinvointialueen hyte-työtä ja siinä tapahtuneita muutoksia.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vuodesta 2026 sovellettavan hyte-kertoimen indikaattoreista ja niiden painokertoimista säädetään hyvinvointialueiden rahoitusasetuksen 3 §:ssä. Lausunnolla olevassa muutosesityksessä rahoitusasetuksen 3 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi hyte-kertoimen indikaattorien tavoitearvoista siltä osin, kun indikaattorien sisältö ja soveltaminen edellyttää tavoitearvon asettamista.

MLL kannattaa ja pitää perusteltuna, että hyte-kertoimen indikaattoreille asetetaan tutkittuun tietoon perustuvat tavoitearvot. MLL esittää kuitenkin huolensa siitä, että valtionhallinnon leikkaukset saattavat vaarantaa tarvittavan tutkimustiedon tuottamista.

3 a §. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen laskenta

Voimassa olevan rahoitusasetuksen 3 §:ssä säädetty, indikaattorien ja hyte-kertoimen laskentaa koskevat säännökset ehdotetaan otettavaksi uuteen 3 a §:ään. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevaa asetusta täydentäen prosessi-indikaattorien laskentatavasta ja tulosindikaattorien laskemisesta suhteellisen muutoksen perusteella. Prosessi-indikaattoreista laskettaisiin viimeisimmän vuoden tiedon mukainen taso. Tulokset skaalattaisiin niin, että alueiden vaihteluväliksi tulee 0–100. Tällä kannustettaisiin myös jo valmiiksi hyvässä tilanteessa olevia alueita ja varmistettaisiin, että myös niillä on mahdollisuus saavuttaa korkeammat pisteet. Tavoitearvon saavuttavat alueet saavat indikaattorista täydet pisteet. MLL periaatteessa kannattaa ehdotettuja

muutoksia, mutta pitää tärkeänä, etteivät muutokset johda minkään hyvinvointialueen kohdalla kohtuuttomaan lopputulokseen vaarantaen palvelujen tuotantoa. MLL korostaa myös, että indikaattorien pohjalla olevien tietojen oikeellisuuteen, ajantasaisuuteen ja vertailukelpoisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota ja niitä tulee seurata.

Asetuksessa ehdotetaan muutettavaksi myös toimeentulotuen saamista koskevaa tulosindikaattoria siten, että indikaattori kuvaisi ainoastaan perustoimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden osuutta. Ehdotetussa indikaattorissa ei olisi mukana täydentävää eikä ehkäisevää toimeentulotukea saaneiden henkilöiden osuutta, sillä ne ovat keskeisiä sosiaalityön ehkäisevän työn menetelmiä. MLL kannattaa muutosta, koska täydentävällä ja ehkäisevällä toimeentulotuella hyvinvointialue ehkäisee syrjäytymistä ja edistää ihmisten toimintakykyä ja osallisuutta. Samalla MLL kiinnittää huomiota siihen, että kuluvalle hallituskaudella on leikattu merkittävästi sosiaaliturvaa, mikä on lisännyt yhdessä heikentyneen työllisyystilanteen ja kasvaneen työttömyyden ohella toimeentulotuen tarvetta. Toimeentulotukea saavien osuus kuvaakin enemmän valtion toimenpiteitä ja yleistä työllisyystilannetta kuin hyvinvointialueen omaa toimintaa.

MLL:lle jää epäselväksi, miksi alkoholinkäytön mini-intervention perusteena olevien AUDIT-kyselyjen lukumäärälle määritetään minimiarvo syntyneiden lasten lukumäärän perusteella. Tätä tulisi avata ja perustella muistiossa.

2. Huomionne ehdotetuista pelastustoimen riskikertoimen tekijöistä ja niiden painokertoimista (4 §)?

-

3. Muut mahdolliset huomionne asetuksesta?

MLL pitää tärkeänä hyte-kertoimen ja sen perustana olevien indikaattorien kehittämistä. Nykyiset indikaattorit eivät kuvaa kovin onnistuneesti eivätkä kattavasti hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ja sen onnistumista. Monen indikaattorin kohdalla muun kuin hyvinvointialueen toiminta on keskeisessä roolissa indikaattorin toteutumisessa.

Esimerkiksi lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä -indikaattorissa se, miten kunta pitää huolta kulkuväylistä ja niiden talvikunnossapidosta on hyvin tärkeässä roolissa. Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 18–24-vuotiaat (NEET-nuoret) -indikaattorissa korostuvat kuntien koulutuksen ja työllisyyspalveluiden rooli sekä yleinen työmarkkinatilanne. Perustoimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat -indikaattoriin vaikuttavat erityisesti valtiovallan määrittelemä muun sosiaaliturvan taso sekä yleinen työllistilanne.

Myös toimenpiteiden laadulla on merkitystä eikä vain määrällä. Esimerkiksi jos indikaattorin ”Työttömien toteutuneiden terveystarkastusten osuus suhteessa työttömien kokonaismäärään” kohdalla hyvinvointialue siirtää kaikki terveystarkastukset verkkoon, terveystarkastukset eivät välttämättä palvele heikommassa asemassa olevia työttömiä. Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen sekä Kouluterveydenhuollon 8.-luokkalaisten terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen -indikaattorien lisäksi olisi perusteltua seurata sitä, miten yleisesti tukea on tarjottu poisjääneille, kun tuen tarve on todettu.

MLL korostaa, että hyte-kertoimeen on tarpeen saada hyvinvointi- ja terveysvaikutusten arviointia, hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamista sekä järjestöjen ja kuntien kanssa tehtävää yhteistyötä (hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä) kuvaavat indikaattorit. MLL muistuttaa, että sosiaali- ja terveysjärjestöjen työ on tärkeässä roolissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä matalan kynnyksen tuen tarjoamisessa, mitä ei saa vaarantaa sote-järjestöjen valtionavustusten lisäleikkauksilla. Leikkaukset lisäävät suoraan hyvinvointialueiden palveluiden tarvetta ja kustannuksia.

MLL muistuttaa myös, että hyvinvoinnin ja terveyden perusta muodostuu lapsuudessa ja nuoruudessa. Tämän vuoksi indikaattoreissa lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin liittyvien indikaattorien roolin tulisi olla nykyistä suurempi.

livonen Esa
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry